

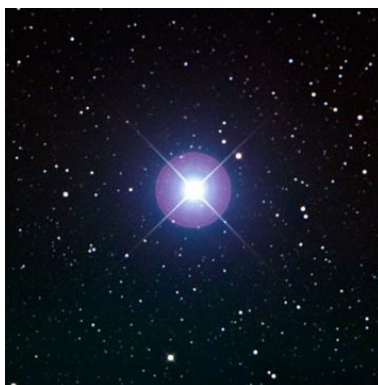

آثار باستانی و ارزش های تاریخی

تاریخ جمله (ستاره سهیل شدی)

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

انتشار: ۳۱ فروردین ۱۳۹۵ ۳۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

ستاره سهیل شدی ! کجایی؟ پیدات نیست. ستاره سهیل شدی! شما هم حتماً این عبارت را بارها شنیده اید. در این اصطلاح از ستاره ای خاص نام برده می شود. اما چرا "ستاره سهیل"؟ مثلاً چرا نمی گویند: شعرای شامی شدی؟! چه رازی در این ستاره نهفته است؟ مردم عادی از این اصطلاح استفاده می کنند و دانستن اینکه این ستاره چه ویژگی دارد برایشان مهم نیست. بیایید ببینیم که چرا ستاره سهیل را برگزیده اند؟! ستاره سهیل شدی ستاره قطبی همیشه پیداست (البته نه در روزها!). ستاره های اطراف ستاره قطب شمال سماوی هم همیشه دیده می شوند

ستاره سهیل شدی !

کجایی؟ پیدات نیست. ستاره سهیل شدی! شما هم حتماً این عبارت را بارها شنیده اید. در این اصطلاح از ستاره ای خاص نام برده می شود. اما چرا "ستاره سهیل"؟ مثلاً چرا نمی گویند: شعرای شامی شدی؟! چه رازی در این ستاره نهفته است؟

مردم عادی از این اصطلاح استفاده می کنند و دانستن اینکه این ستاره چه ویژگی دارد برایشان مهم نیست. بیایید ببینیم که چرا ستاره سهیل را برگزیده اند؟! ستاره سهیل شدی

ستاره قطبی همیشه پیداست (البته نه در روزها!). ستاره های اطراف ستاره قطب شمال سماوی هم همیشه دیده می شوند. به تدریج از شمال سماوی دور شویم، ستاره ها می آیند و می روند در واقع طلوع و غروب می کنند. وقتی به جنوب می رسم، ستاره هایی را می بینیم که هنوز کاملاً بالا نیامده، در افق جنوبی فرو می روند و غروب می کنند. اجداد ما برای این مثل باید چنین ستاره ای را پیدا می کردند.

اینکه چه ستاره هایی، چه مدت در آسمان باشند، به عرض جغرافیایی محل سکونت شما بستگی دارد. عرض جغرافیایی تهران تقریباً ۳۶ درجه است، یعنی هموطن تهرانی ما ستاره قطبی را در ارتفاع ۳۶ درجه مشاهده می کند و مسلماً ستاره هایی که تا ۳۶ درجه از ستاره قطبی فاصله دارند برای او غروب نخواهند کرد. (به شرط آنکه کوه و یا ساختمانهای بلند مزاحم دید او نشوند)

به همین ترتیب ستاره هایی که از قطب جنوب سماوی تا ۳۶ درجه فاصله داشته باشند از تهران هرگز قابل رویت نخواهند بود.

به ستاره سهیل برگردیم. سهیل ستاره ای است از قدر ۷/۰- و بعد از شعرای یمانی پرنورترین ستاره آسمان است. میل ستاره سهیل ۵۲- درجه است، یعنی حدود ۳۸ درجه از قطب جنوب سماوی فاصله دارد. با محاسبه ای ساده در می یابیم که بیشترین ارتفاع ستاره سهیل در تهران تنها ۲ درجه است. $(۳۸-۳۶=۲)$ و می توان گفت که سهیل عملاً در تهران قابل مشاهده نیست. پس مثل "ستاره سهیل شده ای!" در تهران ساخته نشده است! در شهرای جنوبی کشور اوضاع متفاوت است. مثلاً در بندرعباس (یا حتی جنوبی تر از آن، جزایر کیش و ابوموسی) دیدن ستاره سهیل اصلاً دشوار نیست.

عرض جغرافیایی بندرعباس ۲۷ درجه است، بنابراین ستاره سهیل در آسمان آنجا تا ارتفاع ۱۱ درجه بالا می آید و البته باز بودن افق جنوبی به مشاهده آن کمک می کند. نتیجه می گیریم این اصطلاح در این مناطق هم ساخته نشده است.

در عرض های میانی کشور (مثلاً شهر های اصفهان، یزد، اهواز، کرمان و...) وضعیت ستاره سهیل طوری است که پس از طلوع، تا ارتفاع کمی از افق بالا آمده، دوباره سر خم می کند و در افق پنهان می شود (غروب می کند). به عنوان مثال در شهر یزد که عرض جغرافیایی آن ۳۲ درجه است، ستاره سهیل تا ارتفاع ۶ درجه صعود می کند $(۳۸-۳۲=۶)$ ، که اگر افق کاملاً باز باشد می توان آن را در مدت کوتاهی مشاهده کرد.

دیدن ستاره سهیل در این مناطق کار ساده ای نیست، و مدت زمانی که این ستاره قابل مشاهده است بسیار کوتاه است، پس احتمالاً اصطلاح "ستاره سهیل شدی!" در همین مناطق شکل گرفته است.

حالا یک نقشه آسمان جلوی خود بگذارید و تعیین کنید که اگر به خواهید این اصطلاح را در شهر خودتان بازسازی

کنید، بهتر است به جای سهیل نام کدام ستاره را استفاده کنید.
برگرفته از مجله نجوم شماره ۲۰

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «تاریخ جمله (ستاره سهیل شدی)»، پارسیان دژ، ۱۳۹۵.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وب‌سایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<http://parsiandej.ir/articles/1830/pdf/تاریخ-جمله-ستاره-سهیل-شدی>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵